

FORVALTNING AF KRONVILDT

Fagrapport 1998/1

**Danmarks Jægerforbund
Vildtforvaltningskolen, Kalø**

Vildtforvaltningsskolen, Kalø.
DANMARKS JÆGERFORBUND
Molsvej 34
8410 Rønne

FAGRAPPOR 1998/1

FORVALTNING AF KRONVILDT

SYMPOSIUM AFHOLDT PÅ
VILDTFORVATNINGSSKOLEN
NOVEMBER 1997

FORORD

Krondyret er vort største landlevende pattedyr. Igennem de sidste flere tusinde år har det været underlagt menneskets forvaltning, og målsætningerne og strategierne har skiftet fra forsøg på at opnå rekordbestande til egentlige udryddelseskampagner.

I disse år har kronvildtet rent bestandsmæssigt vind i sejlene. Hvor der for få årtier siden kun var få og skrøbelige bestande i Danmark er vi i dag i en situation, hvor de stabile og levedygtige bestande virkelig er stærke, og hvor kronvildtet også ses at spredes til nye landsdele - til gavn og glæde for befolkningen og i visse tilfælde til ulempe for jordbruget.

Forvaltningen af kronvildt er i dag - som tidligere - genstand for en heftig diskussion. Til denne hører en lang række elementer i relation til: at sikre kronvildtet for vore efterkommere, at mindske problemerne med vildtskader i såvel skov - som landbrug, at udnytte bestanden fornuftigt igennem blandt andet jagt og at finde rimelig fordeling af jagtmulighederne og heri opnå en balance i afskydning af trofæbærende dyr.

Kun igennem diskussion kan alle meninger høres og brydes. Igennem debatten hører man modpartens synspunkt og vægter dermed egne argumenter. Igennem saglighed og faglig rigtighed sikres substansen i diskussionen og dermed muligheden for holdbare konklusioner.

Dette er hele ideen med det symposium, som Vildtforvaltningsskolen i november 1997 arrangerede netop om forvaltningen af kronvildt. Nærværende er en rapport, der dækker alle programsatte indlæg samt den efterfølgende diskussion. Rapport giver ikke noget endeligt svar på, hvordan vi skal forvalte kronvildt i Danmark, og dét var heller ikke hensigten. Den skal alene ses som en dokumentation for de mange og ofte forskelligartede synsvinkler, der er i relation til forvaltning af naturen.

Må den blive til gavn - også for kronvildtet !

Kalø, maj 1998

Niels Kanstrup
Afdelingsleder, biolog

Niels Søndergaard
Vildtforvalter

INDHOLD

Forord	2
Nuværende forvaltning samt lovgivning v/Per Leth Sørensen	4
Kronvildtreservat ved Oksbøl v/Jørgen Hauskov Kristiansen	6
Kronvildt på Borris Skydeterræn v/S.S. Jacobsen	8
Skader i skovbruget v/Claus Hefting	11
Skader i landbruget v/Allan Lunde	16
Bestandsstørrelse og udbytte v/Per Leth Sørensen	17
Dagjagtudlejning på kronvildt og jagtpolitik på Ulborg Statskovdistrikt v/Bo Holst Jørgensen	19
Jagtinteresser udenfor kerneområderne v/Norbert Raunsbæk	21
Norske relationer v/Vidar Holte	25
Afskydning - lokal forvaltning ? v/Robert Vestergaard Olsen	34
Diskussion	37
Program	43
Deltagerliste	45

NUVÆRENDE FORVALTNING SAMT LOVGIVNING

**Vildtforvaltningskonsulent Per Leth Sørensen
Fussingø Statsskovdistrikt
Vasevej 7
8900 Randers**

Det er ikke første gang folk mødes for at drøfte kronvildt. Aldrig har så mange haft mulighed for at skyde kronvildt som nu. Kronvildt er en vildtart, som optager sindet meget, og jægere får lys i øjnene, når der er mulighed for kronvildtjagt.

Allerede for 200 år siden var der store problemer med kronvildtet. Specielt skader på markafgrøder bevirkede, at der i 1799 blev udstedt en kongelig befaling om, at alt kronvildt og dåvildt skulle skydes bort fra den frie vildtbane.

Det blev næsten fuldbyrdet i det efterfølgende århundrede. Således var alt kronvildt skudt væk på Sjælland i 1854, og omkring 1872 blev den sidste hind skudt på Fyn. Også i Nordjylland var kronvildtet i samme periode blevet udryddet. Tilbage var der kun dyr i skovene på Djursland, Frijsenborg og Rold. Da var der nogle fremsynede godsejere, der sagde stop. De mente, at der fortsat skulle være fritlevende kronvildt i Danmark.

Det var netop det, at det var skader på markafgrøder, der var hovedproblemet med en større kronvildtbestand. Det har siden haft indflydelse på lovgivningen omkring kronvildt.

Lovgivningen tager udgangspunkt i, at vi fortsat skal drive jagt på vort kronvildt indenfor det overordnede mål, at vi skal bevare en efter forholdene antalmæssig stor bestand. Bestanden skal dog ikke være større end, at både skov- og landbrug kan leve med de skader, som dyrene uundgåeligt vil forvolde.

Jagttiden var i mange år inddelt således, at hjort og kalv måtte skydes fra 1. september til udgangen af februar. Det var faktisk ½ års jagttid. Grunden til, at man havde og stadig har jagttid på hjorte i september er, at man her har mulighed for at skyde på brunstpladserne - det er der i Europa gammel tradition for. Årsagen til, at kalvene også måtte jages i september, var den, at der herved var mulighed for at skyde på landbrugsarealer og hermed få lidt kompensation for markskader.

I 1987 blev kalvens jagttid skubbet fra 1. september til 1. oktober. I dag er den sammenfaldende med hindens jagttid hvilket vil sige: 1. oktober til 31. januar.

Desuden er der mulighed for at få en såkaldt "natjagttilladelse" af Skov- og Naturstyrelsen, som giver mulighed for at jage 1½ time før solopgang og 1½ time efter solnedgang i skove og på mark/have afgrøder. Natjagttilladelse gives efter Miljø- og Energiministeriets bekendtgørelse om vildtskader nr. 204 af 17. marts 1997, når brug af vildtafværgemidler har vist sig utilstrækkelige.

Netop det, at vi i følge Lov om Jagt- og vildtforvaltning kun må jage vort hjortevildt i tiden fra solopgang til solnedgang, begrænser muligheden for at skyde så meget kronvildt, som man kunne, hvis der måtte jages før og efter solop- og nedgang. Her er kronvildt specielt vanskeligt. Især når det drejer sig om markjægerens mulighed for at skyde kronvildt. Specielt efter 1. oktober vil der være få chancer for at skyde på

landbrugsarealer. Jagttiden på hjorte i september har før været diskuteret i forbindelse med revision af jagttiderne.

Der hersker ingen tvivl om, at mange unge hjorte også må lade livet i september, idet deres adfærd byder dem at strejfe tilfældigt rundt. Strejfdyr skydes tilfældigt på ejendomme, der ligger på trækruter mellem etablerede kronvildt-terræner.

Til slut skal nævnes, at der i bestemte områder, der grænser op til Oksbøl, Ulborg og en del af Palsgård, gives mulighed for at få erstatning fra det pågældende skovdistrikt, hvis man som markejer har betydelige skader på sin markafgrøde forårsaget af kronvildt. Det er f.eks. baggrunden for, at de nævnte statsskovdistrikter ofrer endda mange penge på vildtmarker, der skal konkurrere med det omliggende landbrugslands fristende afgrøder.

KRONVILDTRESERVAT VED OKSBØL

administration, jagtudlejning med restriktioner samt bestandssvingninger

**Klitplantør Jørgen Hauskov Kristiansen
Vejers Havvej 1
6840 Oksbøl**

Kronvildtreservatet

Reservatet er oprettet tilbage i 1940erne med det formål at opelske den smukkeste mulige bestand i området. Det første stykke kronvildt i nyere tid blev observeret i Oksbølområdet i 1908. Der har således været tale om en bestandsopbygning over en lang årrække.

Reservatet omfatter i dag ca. 6.000 ha ejet af Forsvaret ved Oksbøllejren samt ca. 10.000 ha ejet af Skov- og Naturstyrelsen ved Oksbøl Statsskovdistrikt - i alt ca. 16.000 ha. Arealet er ikke sammenhængende, idet Blåbjerg plantage i nord er adskilt fra resten af reservatet.

Reservatets driftsformål

Formålet med reservatet er at sikre en stor og sund kronvildtbestand, der er tilpasset terrænets bæreevne. Alle med kendskab til kronvildt ved, at bestandsopførelse er en vanskelig sag. Det er imidlertid nødvendigt for at fastsætte en passende afskydning. I reservatet registreres følgende med henblik på at vurdere bestandsudviklingen bedst muligt:

- gennemsnitlig kalvevægt
- faldvildt, herunder evt. sygdomme
- påkørt vildt
- markskader
- optællingsrunder
- "total" optælling

En samlet vurdering af de nævnte faktorer vil kunne give et kvalificeret skøn over bestandsudviklingen.

Harmonisk alders- og kønsfordeling

For hundyrenes vedkommende er aldersfordelingen i orden. Der indgår et passende antal ældre og gamle hinde i bestanden. Der er også hinde, der dør af alderdom. For handyrene er situationen desværre anderledes. Der er for få hjorte over 6-7 år, og det til trods for, at der i reservatet gennem årene er vedtaget en række forskellige bestemmelser, der netop skulle sikre en større andel af ældre hjorte.

Skovdistriktets nuværende hjorteafskydningspolitik er:

Kalveårgang:	40% bortskydes.
1½-2½ års hjorte	60% af kalveafskydning (han) bortskydes - gerne selektivt.
3½-6½ års hjorte	Skånes - men udpræget svage individer kan skydes selektivt.
Over 6½ år	Egentlig hjorteafskydning kan påbegyndes.

I hovedparten af kronvildtbestandene i Danmark er der formentlig mangel på ældre hjorte. Det er min personlige opfattelse, at restriktioner i afskydning indenfor kronvildtets kerneområder ikke er tilstrækkelig til

at bedre forholdet. Jeg vil derfor anbefale fredning af hjorten i september, og jeg tror, at dette vil være tilstrækkeligt til at ændre udviklingen over en årrække.

Naturlig adfærd

Gennem skovdyrkningen bør man sikre, at der altid findes større, tætte områder, hvor kronvildtet kan finde dækning i dagtimerne. Ved dyrkning af produktive vildtagre samt anden biotoppleje indenfor skovgærdet kan man mindske skaderne på evt. omkringliggende landbrugsafgrøder.

Ved aftale med den lokale orienteringsklub kan man få indlagt store, faste vildtflommer, der sikrer, at vildtet ikke forstyrres i kerneområdet. Ingen forstyrrelser bør tolereres i kronvildtets mest følsomme perioder - kalvesætningstid og brunsttid.

Reservoirfunktion

Det er naturligt, at der fra kerneområderne kan ske en vis udvandring til naboarealer. Gennem dialog bør man forsøge at påvirke naboer til at opstille en forvaltningsplan for kronvildtet. Hvor det lykkes, er der mulighed for en varig spredning af vildtet til glæde for mange.

Traditionel jagtudlejning

Ved traditionel udlejning forstås udlejning af areal. Oxbøl Statskovdistrikt har i alt 8 større lejemål indenfor reservatet, hvor den væsentligste vildtart er kronvildt. Såfremt udlejning også skal omfatte mulighed for afholdelse af drivjagt, bør arealet ikke være under 600 ha.

Nedenfor er nævnt en række restriktioner, som de fremgår af distriktets jagtlejekontrakter. Alle restriktioner har til formål at sikre et acceptabelt jagttryk, en korrekt afskydning, en sikker afvikling af jagten samt decimering af antal anskydninger:

1. Udlejning til én jagtlejer, der max. må medtage én medinteressent i konsortiet pr. 100 ha lejet areal.
2. Max. 2 eller 4 drivjagter (selskabsjagter) pr. sæson afhængig af areal.
3. Afskydningskvote med fordeling til køn og aldre meddeles jagtlejeren i god tid inden sæsonstart. Max én hjort pr. lejemål inden den 20. oktober (brunsthjort). Ingen hinder inden den 20. oktober.
4. Ingen drivjagt før efter den 20. oktober
5. Loft over antal pürschdage og over antal deltagende jægere i den enkelte jagt.
6. Krav om bestået riffelprøve for såvel konsortiemedlemmer som inviterede gæster.
7. Forbud mod anvendelse af støvere.
8. Ethvert afgivet skud skal kontrolleres med schweisshunde. Hvis det ikke giver resultat, skal distriktet underrettes, så yderligere eftersøgning kan foretages.

Det er indtrykket, at restriktioner, der klart sigter mod god vildtforvaltning, ikke nedsætter den jagtleje, man kan opnå.

KRONVILDT PÅ BORRIS SKYDETERRÆN

Oberst løjtnant S.S. Jacobsen
Borrislejren
Borriskrogvej 4, Borris
6900 Skjern

Jeg vil gerne starte med at rette en tak til Vildtforvaltningsskolen, fordi vi er blevet opfordret til at være med her i dag. Når vi er blevet inviteret, kunne jeg forestille mig, at der er to årsager hertil:

1. at man har hørt om den rivende udvikling, der er sket i kronvildtbestanden i Borrisområdet, og
 2. at man gerne vil høre, hvilke tanker man gør sig på et større, statsligt revir, som ikke indgår i et reservat.
- I forsvaret opererer vi med et begreb, der kaldes *helhedsansvar*. Det indebærer, at den lokale chef for et regiment, flyvestation, lejr eller andet etablisement har ansvaret for alle aktiviteter det pågældende sted. Et ansvar, som i øvrigt ikke kan delegeres. Hvor der er tale om, at en øvelsesplads eller lignende indgår i etablisementet, har chefen således ansvaret for arealplejen og vildtplejen og dermed også for jagten. Han er suveræn i denne henseende og står kun til ansvar overfor sin chef i dette som i alle andre forhold.

Til at formulere Forsvarets policy på området og naturligvis føre et vist tilsyn med de lokale chefers fremfærd, har Forsvarsministeriets udpeget, hvad der betegnes som Forsvarsministeriets Jagtbestyrer. Lad mig for god ordens skyld nævne, at alt nedlagt vildt sælges, og pengene tilflyder ubeskåret statskassen. At samme statskasse så også fordeler midler til vildtpleje er blot en anden side af samme sag. Den lokale chef har altså ingen økonomisk interesse i jagten. Hvad er hans interesse så?

Vi betragter jagten som et væsentligt instrument i den kontaktvirksomhed, som vi forsøger at opretholde med det omgivende samfund. Naturligvis med det sigte at afbøde nogle af de negative virkninger som vore primære aktiviteter påfører omgivelserne. Hvor det drejer sig om de to store områder Oksbøl og Borris, har jeg den personlige holdning, at kuglejagten er så attraktiv, at Forsvaret i en bredere forstand end blot den lokale kommandant kan og bør indpasse en jagt eller to i repræsentationsvirksomheden på Forsvarskommando eller Forsvarsministerielt niveau.

Under alle omstændigheder er det min bestræbelse at give mine gæster en god oplevelse. Vi afholder pr. år 2 max. 3 jagter med kugle på bl.a. kronvildt. Den 3. jagt gennemføres som en slyngeljagt for hundefolk og enkelte gæster, såfremt vi ikke på de to første jagter har nedlagt det antal dyr, som jeg vurderer, vi kan tillade os at afskyde. Jeg skal her tilføje, at bestanden har været i en så rivende udvikling de seneste 3-4 år, at vi reelt er begyndt at høre knubbede ord fra nogle af naboerne, over den skade vildtet forvolder. Vi prøver at afbøde ulempen gennem en forøget indsats i form af fodermarker, opsætning af sliksten og slåning af lyng og gammelt tuegræs.

Næste år vil vi tilså grønne brandbælter og se, hvad det giver.

Den parole vi anvender på vore jagter er:

PAROLE FOR RIFFELJAGT

Jagtform: Drivjagt med hunde.
Der er planlagt 4 såter. Den enkelte såt tager ca. 1 time fra drevet sættes i gang, til såten blæses af.

Der må skydes: Hvad jagtloven tillader, dog ikke spidshjorte.

Der er mulighed for: Kronvildt, råvildt, skovsneppe, ræv, hare, fasan og ænder.

Skyd om muligt: Kalv før hind - lam før rå.

Ingen må skyde mere end en hjort, uanset trofæets størrelse.

Posterne: Må lade og skyde, så snart de er "sat af": har sikret sig, at naboposterne er på drevet er startet.

Et hvert tvivlsspørgsmål om såtens beliggenhed, drivretning og tilladte skudfelter vil blive afklaret af afsætteren.

Forbliv på posten til såten bliver blæst af.

Fangstskud må kun afgives fra posten.

Efter skud til vildt, der ikke ses at være forendt, må pågældende skytte ikke skyde til andet vildt.

Ingen må på egen hånd begynde at eftersøge vildtet. Meld når der kommer en hundefører til stede.

Såfremt antallet af eftersøgninger når en vis størrelse, reduceres antallet af såter og tempoet på jagten sættes ned, således at schweisshundefører kan følge med.

Der må ikke skydes ind i såten eller efter, at såten er blæst af; dog undtaget herfra er fangstskud, når dette kan afgives fuldt forsvarligt.

Skyd ikke efter vildt, der er tæt forfulgt af hund.

Der må kun skydes til vildt i sideskud, og ikke på afstande over 100 m, med mindre det drejer sig om anskudt vildt. Der bliver drevet med store, hurtige hunde, og vildtet kan derfor komme for i meget stor fart. Jagtherren vil gerne have nedlagt vildt, men sikker skudafgivelse kommer i 1. række, og ingen vil derfor bliver kritiseret for ikke at have afgivet skud.

Hundeførere må skyde: Efter særlig instruks og KUN MED HAGL (- råvildt)

Signaler, der anvendes: Til hundeførere: FREMAD - STOP
Til alle : SÅT SLUT - SAMLING.

BORRISLEJREN

NEDLAGT KRONVILDT 1994 - 1997.I BORRIS.

ÅR	HJORT	HIND	KALV	AFS MAX
1994 (1)	1 x 10 (u) 1 x S			
(2)	1 x 10 (u)	1		
I alt	3	1	0	
1995 (1)	1 x 16 (u) 1 x 8 1 x S	1	2	10
(2)	1 x 10 (u)	1	1	
I alt	4	2	2	8/10
1996 (1)	2 x 10 (u) 3 x 8 2 x 6 2 x S	2	2	20
(2)	-	1	1	
I alt	9	3	3	15/20
1997 (1)		4	1	20
(2)				

SKADER I SKOVBRUGET

Skovrider Claus Hefting
Løvenholm skovdistrikt
Grenåvej 264, Auning Mark
8963 Auning

Følgende omhandler forholdene på Løvenholm skovdistrikt. Det betyder, at de økonomiske tab, som jeg vil omtale, er gældende for Løvenholm, og ikke uden videre kan overføres til andre skove.

I Løvenholm Fondens fundats står der som en del af formålsparagraffen følgende:

“(Kron)vildtbestanden bør bevares med en passende størrelse, som ikke gør urimelig skade.”

Spørgsmålet om en passende bestandsstørrelse bør besvares af vildtbiologerne. Vi anslår, at vinterbestanden af kronvildt på Løvenholm udgør ca. 300 dyr - svarende til 1 dyr pr. 10 ha. I følge Helmuth Strandgaard kræves der mindst 100 dyr på Løvenholms areal for at sikre bestandens langtidige eksistens.

Spørgsmålet, om der er tale om en urimelig skade, bør håndteres i to trin:

- først skal skadens omfang og økonomiske betydning opgøres af skovbrugskyndige personer,
- derefter må skovens ejer afgøre, om der er tale om en urimelig skade.

I 1993 besluttede professor H.A. Henriksen og jeg os for at undersøge kronvildtskadernes omfang og økonomiske betydning på Løvenholm skovdistrikt.

Kronvildt - skadetyper

- *fejeskader*
- *bidskader*
- *skrælleskader - sommer/vinter*

Fejeskader har vi ikke undersøgt nærmere. Skaden er af begrænset størrelse hos os, idet vi har få hjorte. Det gør, at vi nærmest glæder os over at se et træ fejlet af kronvildt. Bidskader giver økonomiske tab i de unge kulturer, idet de forsinker de unge kulturers vækst. Kronvildt spiser skud af bl.a. rødgran - og kan herved forsinke kulturstarten med flere år.

Vigtigere tror vi dog, at det er, at bidskaderne forhindrer en række skovdyrkningsmæssige muligheder. Det drejer sig om anvendelse af særligt efterstræbte arter, nogle artsblandinger samt om muligheden for naturlig foryngelse.

Personlig er jeg begejstret for tankerne om naturnær skovdyrkning; men når man samtidig arbejder med en stor vildtbestand, må man erkende, at spredt og livlig foryngelse af skovens bevoksninger er vanskelig eller umulig. Ved hegninger ses meget stor forskel på foryngelsens tæthed indenfor og udenfor heget. En tæt vildtbestand virker kraftigt begrænsende på muligheden for spontan og naturlig foryngelse. Ved en “Pro Silva” ekskursion til Nordtyskland i august 1997 mødte vi skovrideren på skovdistriktet Erdmannshausen. Han udtalte: “Wir haben uns waldbaulich frei geschossen”. Man praktiserede en meget kraftig beskydning af vildtbestanden - for at kunne gennemføre den naturnære skovdyrkning, baseret på naturlig foryngelse.

“Rødgranskov på Frijsenborg - 100% skrællet. Midaldrende rødgran - knækket på skrælningstedet. (J.E.V. Boas, Dansk Forstzoologi)”

Der skelnes mellem sommer- og vinterskrælning. Sommerskrælning forekommer indenfor den periode af året, hvor der er saftstigning i træerne. Det betyder, at barken sidder så løst på træerne, at skrællesåret bliver stort og glat. Vinterskrælning sker i resten af året, hvor barken sidder så fast, at skrællesåret bliver mindre og med tydelige spor af tænderne.

Hvorfor skræller krondyrene? Dette spørgsmål har der været givet mange svar på. Tidligere blev det hævdet, at krondyrene først begyndte at skrælle samtidig med indførelsen af det moderne skovbrug med monokulturer af gran osv.

I følge Helmuth Strandgaard er dette dog ikke korrekt. Fra ældre litteratur er der fundet flere beskrivelser af kronvildtets skrælning før indførelsen af moderne skovbrug. Det betyder, at barken indgår som et naturligt element i kronvildtets fødevalg - på linie med bølget bunke, lyng og blåbær m.v. Det betyder samtidig, at der måske er mulighed for at reducere skrælningsskaderne ved fodring. Helmuth Strandgaard henviser til, at man på Rye Nørskov fik færre skrælningsskader ved kraftfodring, mens det på Løvenholm ikke gav nogen effekt. Jeg mener, at det bør undersøges nærmere, om fodring er et effektivt middel til reduktion af skrælningsskader.

“Tværsnit af to granstammer skrælet af kronvildt”

Man ser, at den ene stamme er skrælet i 2/3 af omfanget, og at callusdannelsen ikke har kunnet lukke såret i løbet af 10 år.

Den økonomiske skade af skræling opstår ved, at de frembragte sår inficeres af svampe og bakterier, som forringer veddets værdi. Bakterier og blåsporesvampe giver en overfladisk misfarvning af veddet. Blødende lædersvamp og hvidlig poresvamp frembringer en mere alvorlig veddestruktion, som kan strække sig 1-2 meter op i stammen over såret.

Tab - hugstindtægt

1.000 ha. rødgran

10.000 m³/år

Uafkortet tømmer ↗ spånpladetræ - 200 kr/m³

Korttømmer ↗ spånpladetræ - 150 kr/m³

Lameltræ ↗ spånpladetræ - 100 kr/m³

Gennemsnit - 150 kr/m³

Skrælningsprocent 70%

Rodfordærverprocent 20% 15% af vedmassen forringet ved skrælning

3 m fraskær pr. stok

$$10.000 \text{ m}^3 \times 15\% \times -150 \text{ kr/m}^3 = -225.000 \text{ kr/år}$$

=====

I en rødgranbevoksning på Løvenholm fandt vi skrælningsprocenter på 30-100% (vægtet middel på 70%).

Tab hugstindtægt = 225.000 kr/år = 225 kr./ha/år.

Beregningen er udført for rødgran bonitet 2.

Leif Nannestad fandt for 100% skrælet rødgran bonitet 3 et tab på 330 kr./ha/år.

Peter Kjøller fandt for 100% skrælet rødgran bonitet 4 et tab på 250 kr./ha/år.

Tab - forkortet omdrift

1.000 ha. rødgran

Rødgran, omdrift 60 år 1.500 kr/ha/år

Rødgran omdrift 40 år 500 kr/ha/år

Tab ved 60 år \times 40 år -1.000 kr/ha/år

10-20% af bevoksningerne får reduceret omdriftstid.

$$1.000 \text{ ha} \times 10\% \times -1.000 \text{ kr/ha/år} = -100.000 \text{ kr/år}$$

=====

Skrælningsskaderne giver mere ustabile bevoksninger, idet de kraftigt skrællede træer let knækker i storm.

Man har, så vidt jeg ved, ikke i de hidtil offentliggjorte undersøgelser over skrælningsskadernes økonomiske betydning medregnet tabet ved den forkortet omdrift for en del af bevoksningerne.

Beregningen gennemgås.

Tab forkortet omdrift = 100.000 kr./år = 100 kr./ha/år.

Svenske undersøgelser tyder på, at skrælningsskaderne kan reducere bevoksningernes tilvækst med 3-5%.

Tab tilvækst = 50.000 kr./år.

Tab i alt

Hugstindtægt	200.000 kr/år
Forkortet omdrift	100.000 kr/år
Tilvæksttab	50.000 kr/år
Fejeskader	? kr/år
Bidskader	? kr/år

Total min. 500.000 kr/år

v/1.000 ha	= 500 kr/ha/år
v/2.500 ha	= 200 kr/ha/år
DBII træ, hede 1996	= 164 kr/ha/år
DBII træ, Jylland 1996	= 562 kr/ha/år
Jagtleje	= 3-500 kr/ha/år

Afværgeforanstaltninger

Ridsning med specialhøvl:

- * effektivt, virker
- * ca. 5.000 kr./ha ved 1.000 stk. /ha
- * anvendes p.t. ikke på Løvenholm
- * økonomisk i p.t. uskadede bevoksninger

Kemiske midler

- * talrige formuleringer
- * virker - men i begrænset periode
- * uøkonomisk i rentabelt skovbrug

Fodring

- * bør undersøges mere
- * nogle hævder, det virker
- * andre, at det ikke duer

Træartsblanding

- * f. eks. indblanding af contorta
- * virker i Skotland

SKADER I LANDBRUGET

**Planteavlskonsulent Alan Lunde
Hjerm-Ginding Herreders Landboforening
Borregårdsvej 9, Måbjerg
7500 Holstebro**

En stor bestand af kronvildt er noget samfundet kan glæde sig over. Som planteavlskonsulenter arbejder vi for vores medlemmer i de lokale foreninger. Vi er til rådighed, såfremt de føler, der er noget vi kan hjælpe med!

Det kan være i forbindelse med bekæmpelse af skadedyr, men desværre har vi ikke mange midler mod kronvildt!

Mit møde med skader forårsaget af kronvildtet i vort område begyndte for alvor i sommeren 1991, da nogle enkelte lodsejere i et lokalområde følte, at bestanden af kronvildt var blevet meget stor - dermed også skaderne på deres afgrøder - at afværgeforanstaltninger var uden virkning, og erstatningsfastsættelsen ikke i overensstemmelse med den skaden, dyrene udrettede (området er udpeget som reservat).

Landmændene har ikke noget imod kronvildt. De tåler dem, når de optræder i et moderat antal, men når rudler på 50-100 dyr kommer næsten hver nat i samme marker, på trods af at det nærmeste skovdistrikt har forsøgt med flere typer af afværgeforanstaltninger, er det problematisk med store kronvildtbestande.

Skaderne, der forvoldes er af forskellig karakter afhængig af afgrøde og årstid. Desuden kan skaderne opfattes som irriterende p.g.a. omsåning, besværlig høst eller ødelagt foderoplæg. Økonomisk kan skaderne være af en betragtelig størrelse, selvom både ha-støtte og landmændenes jagtleje modregnes.

Der bør indføres en generel erstatningsordning for skade forårsaget af kronvildt, hvor det er oplagt at tage udgangspunkt i den "tidligere" reservatorordning. Denne ordning, der sidst er revideret i 1980, skal dog gennemgå en ny og omfattende revision. Der skal være uvildige synsfolk og tidssvarende regler for størrelse og omfang af landmandens selvrisiko. Det er samfundet, der skal betale!

For at sikre et ordentligt grundlag for vurdering af bestandens størrelse, og dermed risikoen for skader, bør igangsættes bestandsundersøgelser. Det bør fremover ikke blot være februarbestanden, der vurderes, men også bestandens størrelse, når den hvert år er på sit højeste.

Når det gælder kronvildt er der tilsyneladende en gensidig mistro mellem de involverede interesser. Dette løses ved dialog - en dialog, der virkelig trænger sig på !

Krondyrene er alles - og de bliver flere og flere - men kun få må betale!

BESTANDSSTØRRELSE OG UDBYTTE

**Vildtforvaltningskonsulent Per Leth Sørensen
Fussingø Statsskovdistrikt
Vasevej 7
8900 Randers**

Med hensyn til det samlede udbytte af kronvildt, er den officielle udbyttestatistik en ganske udmærket kilde.

Når det drejer sig om bestandsudvikling mere lokalt, må vi tænke tilbage til utrættelige Børge Alex-Hansen, der i næsten 40 år indsamlede oplysninger om kronvildtets færden. Heldigvis var der nogle der tog over, da Alex-Hansen måtte stoppe. Så vi kan nu takke Robert Vestergård Olsen og Bertel Bavngård for deres store arbejde med opfølgning af kronvildtets færden.

I oktober 1975 var det den 35.te oversigt Alex-Hansen skrev i Dansk Jagttidende. Her indledte han med ordene. "Det jyske kronvildt har stærk medvind i disse år - det breder sig stadig støt."

I Dansk Jagt oktober 1975 var overskriften: Den jyske kronvildtbestand nu på over 3.000 stykker, og i JÆGER (1996) hed det "Stadig fremgang" i en artikel af Robert Vestergaard og Bertel Bavngaard

Den sidste oversigt - nemlig for 1996 - siger næsten det samme i sin overskrift.

Som nævnt i Kronvildtoversigten så viser også de klare afskydningstal, at der generelt ikke er problemer med væksten i vore kronvildtbestande.

Man ser, at der de sidste 10 år har været en mærkbar forøgelse i afskydningen. Der er for mig ikke tvivl om, at afskydningstallene afspejler bestandsstørrelsen. I f.eks. 1984 var der en top med efterfølgende nedgang.

Denne top afspejler klart, at her kulminerede bestanden i Oksbøl med en afskydning det år på 699 dyr indenfor grænsen og ca. 200 udenfor. I 1982 og 83 var der også skudt hårdt med henholdsvis 372 og 491 - Det afspejles tydeligt i kurven.

Ser vi på jagtudbyttet i de jyske amter, fremgår det, hvor parallel udviklingen har været. Dog er det først i de seneste år, at sønderjyske dyr rigtig har fået fodfæste. Reduktionsafskydningen i Oksbøl ses tydeligt med eftervirkning fra 85-90. Afskydningen i Oksbøl præger amtet. Nedgangen fra 75-80 i Århus amt tror jeg skyldes problemer på Norddjursland.

Bestandsstørrelse/indberetning

Men går vi tilbage til udgangspunktet for bestandsopgørelsen på grundlag af indberetningerne, er der for mig ingen tvivl om, at kronvildtbestanden er meget vanskelig at gøre op i tal. Den er efter min mening helt klart estimeret for lavt.

Hvis vi sammenholder en afskydning i Jylland i 1995 med den opgjorte forårsbestand, ser vi 2.350 nedlagte dyr - en forårsbestand på ca. 4.200 dyr. Det lader sig ikke gøre, selv om der i dette tal også er nogle dyr nedlagt i hegn.

Vi kan konstatere, og de fleste af os glæde os over, at vi hvert år ser nye områder med fod af kronvildt. I løbet af de næste 20 år vil der ikke være mange jyske kommuner, hvor der ikke er kronvildt.

DAGJAGTUDLEJNING PÅ KRONVILDT OG JAGTPOLITIK PÅ ULBORG STATSSKOVDISTRIKT

Skovrider Bo Holst Jørgensen
Ulborg Statsskovdistrikt
Paradisvej 4
6990 Ulfborg

Ulborg Statsskovdistrikt er et vestjysk hededistrikt anlagt med afbrydelser fra 1890 til 1960. I nyere tid er større tilplantninger genoptaget i forbindelse med køb af landbrugsjord. Distriktet har indtil for nylig fungeret som kronvildtreservat igennem 50 år og er nu udpeget som kerneområde for kronvildt. I den periode hvor distriktet har fungeret som reservat, er der blevet udbetalt skadeserstatning til landmændene. Da reservatordningen ophørte, skulle erstatningerne for kronvildtskaderne også ophøre. Men i kraft af pres fra distriktet og på grund af skadernes lave niveau fortsatte erstatningerne frivilligt efter de gamle regler i hvert fald indtil nu.

Siden distriktet i 1942 fik status som kronvildtreservat, har der som hovedretningslinie kun været afholdt drivjagt med hunde en gang om året på de arealer, hvor der holdes jagt. Dette søges i princippet stadig frivilligt overholdt, så de første jagter kan ikke regnes for at være "bedre" end de senere.

Forsøgsordning:

Der er siden 1994/95 gennemført en forsøgsordning med udlejning af dagjagter. Forsøgsordningen sigter dels mod en bedre udnyttelse af de økonomiske muligheder, dels en bibeholdelse af en lav grad af forstyrrelse af kronvildtet på distriktet. Der afholdes først et antal hagljagter og derefter, når brunsttiden er forbi, et antal riffeljagter.

Jagtpolitik:

Jagterne afholdes som drivjagter uden brug af støvere, hvor skytterne sættes på stationære poster. Posterne fordeles ved tildelt nummer. Udsætning af poster sker som hovedregel til fods ved hagljagt og fra bil ved riffeljagt.

Jagterne afholdes på ugens første 5 dage.

Afskydning: Der må ved riffeljagterne nedlægges kronvildt, råvildt og ræv. Fri afskydning på hind og kalv, og kalv skydes før hind. Der må kun skydes til 1 stk. trofæbærende hjort pr. mand pr. dag.

Antal deltagere pr. jagt max. 16.

Der påregnes op til 4 såter pr. jagtdag.

Jagtdagens samlede udbytte ved normal udnyttelse af skudchancerne forventes indtil udgangen af december at bliver op til 8 stykker. I januar op til 4 stykker.

Sikkerhedsregler i henhold til parole, der forud udleveres til alle deltagere. Deltagelse sker på eget ansvar.

Planlagt årlig afskydning: 1 stk. kronvildt pr. 200 ha total areal eller pr. 100 ha skov bevokset

Forstyrrelsestryk:

Hagl: såterne, i alt ca. 10% af distriktets areal, bliver drevet 1 gang pr. år, så vidt muligt udenfor kronvildtets opholdssteder.

Kugle: 1- 2 gange pr. år på de arealer, hvor kronvildtet "står".

Friarealer:

Områder, hvor der aldrig jages og aldrig forstyrres.

Økonomi:

Der er i den økonomiske beregning medtaget hagljagterne.

Pris pr. plads

Hagljagt	665,- kr.
Kuglejagt før 1/1	2.700,- kr.
Kuglejagt efter 1/1	2.200,- kr.
Skyttecenter arrangement	281,- kr. + baneleje

Leje af hjortebane pr. deltager 50,- kr.

Prisen inkluderer en øl/vand, én snaps samt kaffe og kage til frokosten. Ingen trofæafgift. Der kan eftermiddagen forud for jagten, såfremt nødvendig tilslutning opnås, tilbydes et halv dags arrangement på Ulfborg skyttecenter omfattende indskydning, skydning til løbende hjort samt overnatning og forplejning.

Arrangementerne på skyttecentret er udenfor vores regnskab, idet der er afregnet direkte med skyttecentret.

Samlede jagtindtægter for distriktet 1994-95 648.766,- kr.

Andre lejemål	<u>199.093,- kr.</u>
Indtægt ved dagjagter	485.673,- kr.
Udgifter ved dagjagter	<u>49.795,- kr.</u>
Netto	435.878,- kr.

Distriktet havde stillet 300.000,- kr. i udsigt, dvs. målet er nået økonomisk. Indtægter omfatter lejeafgifter + vildtsalg.

Udgifter omfatter bl.a. annoncering, fortæring, udgifter til vildtvogn og hundevogn, arbejds løn til kaffebrygning, opvasker og førerløn til hundevogn m.v. Medgået funktionærtid har udgjort ca. 4 manddage pr. jagt eller i alt $4 \times 12 = 48$ manddage samt forberedelse dagen før jagten, ca. 2 mand i ½ time pr. jagt.

Det skal her tages i betragtning, at vi har passet vore andre gøremål alligevel, dvs. enten om aftenen før og efter eller inden jagten, der starter kl. 9.00. Når jagternes tilrettelæggelse tager så kort tid, er det fordi det foretages udelukkende af skovrider + den pågældende arealskovfoged, der kender arealer og veksler. Det drejer sig kun om at vælge såterne og rækkefølgen.

Konklusion på forsøgsordningen med dagjagt

Såvel kunder som distriktets personale har været godt tilfredse med forløbet. (Alle kunder udfylder et evalueringsskema efter jagten). Den tilsigtede minimering og fordeling af forstyrrelsesniveauet for kronvildtet har været opnået, og der har ikke været uventede negative overraskelser, selv om jagtformen selvfølgelig ind mellem har været præget af, at noget var "første gang". Det har også været et mål, at andre brugere, dvs. almindelige skovgæster, orienteringsløbere, spejdere osv. ikke måtte generes væsentligt, og dette er opnået, især fordi vi har friholdt lørdage og søndage.

JAGTINTERESSER UDENFOR KERNEOMRÅDERNE

**Regionsformand Norbert Ravnsbæk
Pinvigvej 1, Ulfborg Kirkeby
6990 Ulfborg**

Det er glædeligt, at der bliver afholdt et symposium om forvaltning af kronvildt, og jeg takker for invitationen til at deltage.

Vi har i Danmarks Jægerforbund, Ringkøbing Amt i marts i år afholdt en lokal kronvildthøring. Her deltog forskellige interesser: Privat- og statsskovbrug, landbrug, jægere, naturelskere og forskere. Interessen var meget stor med ca. 200 fremmødte.

På høringen blev drøftet jagtpolitik samt bestandsstørrelse i det vestjyske. Her har vi i dag knap halvdelen af den samlede kronvildtbestand. Jeg vil senere vende tilbage til konklusionerne fra høringen. I forlængelse af kronvildthøringen i det vestjyske er det positivt at få en drøftelse og en belysning af kronvildtforvaltningen i hele Danmark.

Inden jeg går i gang, vil jeg herefter frokost forsøge at fange jeres opmærksomhed med en lille appetitvækker.

(Der vistest billeder af store danske hjorte)

..og det er kun de hjorte som har været fremme i JÆGER fra 1991 til 1997. Man skal huske, at der også er mange hjorte, der ikke har været vist foto af i landsdækkende blade.

Bestandsudvikling

Ser man på udviklingen de sidste 10 år, fremgår det klart, at bestanden er i stadig stigende vækst.

Kronvildt oversigt Bestand/afskydning

Lys = bestand
Mørk = afskydning

Bestandstallene er fra kronvildtopgørelserne fra JÆGER, og man skal være opmærksom på, at tallene viser forårsbestanden, samt at der er forskellige interesser i de opgivne tal. Bestandstallene giver et samlet overblik over udviklingen, når de kobles sammen med indberetning om afskydningerne. Bestanden på de såkaldte "store hjorte" har også været stigende, som den samlede bestandsudvikling.

1 ud af 25 stykker kronvildt på landsplan er i dag en stor hjort. Tallene er også fra kronvildtopgørelserne fra JÆGER.

Kerneområder:

Hvad er baggrunden for den udvikling, som vi har set?

Det er en kombination af 1) lovgivningen, 2) forvaltningen med kronvildtreservater, som senere er blevet afløst af kerneområder og 3) en generel høj etik og moral blandt jægerne. På vores kronvildthøring i det vestjyske var nogle af nøgleordene, fred og ro. Dette er vigtigt at tage i betragtning, når man forvalter et område, hvor der findes kronvildt. En vigtig faktor for kronvildtets ve og vel er vildtflommer i skoven, hvor forstyrrelser af den ene eller anden art minimeres.

Fremtidsudsigterne for den danske kronvildtbestand er meget afhængig af, at de kerneområder, hvor kronvildtet befinder sig, forvaltes professionelt, hvor der tages hensyn til denne vildtarts særlige adfærd. Kronvildtet lever gerne i store tætte uforstyrrede skove, hvor de inden for rimelig afstand kan søge føde. Krondyrene er nomader og vandrer over store områder og krydser mange lodsejeres skel. De veksler endda imellem statsskovdistrikterne Oxbøl, Ulborg, Feldborg og Klosterheden.

Det er afgørende for kronvildtbestandens fortsatte positive udvikling, at der føres en rigtig forvaltning af bestandene i kerneområderne!

Jagtpolitik i kerneområderne:

Skov- og Naturstyrelsen forvalter helt eller delvist 8 ud af de 11 kerneområder, der i dag er udpeget. Skov- og Naturstyrelsen har således som statsejendom et særligt ansvar! Styrelsen løfter flot dette ansvar langt hen ad vejen - tænk bare på bestandsudviklingen på landsplan, jeg viste før.

Styrelsen har fastlagt en politik for forvaltningen af kronvildt-kerneområderne, denne politik indeholder:

1. Man har afløst kronvildtreservater med udpegning af kerneområder. I disse områder sikrer man et lavt jagt- og forstyrrelsestryk.
2. Styrelsen har fastlagt målet, at kerneområderne skal have en reservoirfunktion, der dels er afgørende for den samlede bestandsudvikling, dels sikrer at kronvildt kan opleves langt uden for kerneområderne.
3. Man foretager vildtpleje, dyrker vildtagre og sikrer vinterfoder.
4. Man opgør årligt bestandsstørrelsen og sammensætningen, planlægger afskydningen og tilpasser løbende bestandsreguleringen inden for kerneområdet, til den afskydning, der foregår uden for kerneområdet.
5. Man foretager afværgeforanstaltninger ved væsentlige markskader.

Denne politik støtter Danmarks Jægerforbund, og det er en af de væsentlige begrundelser for, at Danmarks Jægerforbund bakker op om Skov- og Naturstyrelsens samlede jagt- og vildtforvaltningspolitik på styrelsens arealer.

Kvotejagt/licensjagt:

Med den flotte bestandsudvikling og de pæne chancer for en stor hjort, vi i dag har i Danmark, er kvote- og licensjagt helt unødvendigt og uaktuel! Kvote- og licensjagt er et dyrt, bureaukratisk og umyndiggørende system, og Danmarks Jægerforbund er klar modstander af kvote- og licensjagt! Vi har ikke brug for flere love og regler, som bliver trukket ned over hovedet på lokalbefolkningen. Slet ikke, når bestandstallene viser, at der ikke er behov for det, og der generelt er en høj jagtmoral blandt jægere i dag.

Det, vi har gjort i det vestjyske, er at fremme en konstruktiv dialog imellem kerneområder og yderområder, hvor parterne får drøftet de lokale holdninger, og derved får forståelse for hinandens baggrund og meninger. Herved fremmes fælles holdningsudvikling, fælles moralkriterier og fælles normer. Denne form for lokal dialog, er vejen frem!

Som jeg ser det, kan man i dag, groft set, opdele jagtvirene med kronvildt i 3 typer:

- A) Mindre områder, hvor der meget sjældent forekommer kronvildt. Her er det naturligt, at man tager sin chance og skyder det stykke kronvildt, der tilfældigt krydser ens vej,
- B) større områder, hvor der jævnlige står kronvildt. Her er der en naturlig motivation for at drive en fornuftig husholdningspolitik, hvor der frivilligt sættes begrænsninger for afskydningen af kronvildt,
- C) og sidst de store kerneområder med en fast bestand.

Hvis målet med kvote- og licensjagt er at skabe kapitalhorte, skal man gøre sig klart, at alle fantaserer om en drømmehjort. Men for den jæger, der første gang i sit liv skyder et stykke kronvildt - er en spidshjort en drømmehjort! - og den oplevelse, at skyde sin første hjort er så stor, at selv voksne mænd kan græde af glæde. Det er her, ligesom andet i livet, at første gang er den største oplevelse - noget helt specielt, og noget man aldrig glemmer.

Målet er at sikre, at flest mulige får denne oplevelse - frem for, at få kan skyde en medaljehjort!

Fremsynet politik:

En af konklusionerne fra vores lokale kronvildthøring i Vestjylland var, at den vestjyske bestand er ved at have nået sit maksimum, når der tages afbalancerede hensyn til forskellige interesser: Friluftslivet, landmænd, jægere og skovbrugere.

Hvis man ser på den regionale bestandsfordeling i foråret 1997, er det iøjnefaldende, at både Sjælland og Sønderjylland, har en markant lille bestand i forhold til de øvrige regioner i Danmark.

Danske jægere og statsskovbruget har en lang tradition for at samarbejde om forvaltningen af den danske kronvildtbestand. I første halvdel af det nittende århundrede oprettedes jagtfonden, og der blev udpeget kronvildtreservater, betalt af de danske jægere.

Disse kronvildtreservater blev i begyndelsen af 1990'erne afløst af kronvildt-kerneområder. Danmarks Jægerforbund blev dengang hørt og inddraget i udarbejdelsen af forvaltningen af de statslige kerneområder, og Jægerforbundet bakker op om den politik, der dengang blev fastlagt. Jægerforbundet inviterer nu Skov- og Naturstyrelsen til en dialog om at fremme kronvildtbestandene i Nordsjælland og i Sønderjylland ved f.eks. at udlægge kerneområder her.

Tak for ordet.

NORSKE RELATIONER

Seksjonsleder Vidar Holthe
Norges Skogeierforbund
Stortingsgatan 30, Boks 1438 Vika
N-0115 Oslo

Hvilken styring har offentlige myndigheter med kronviltavskydningen på amt- og kommunenivå i Norge

I dette stikkordsmessige sammendraget vil jeg nevne de mest sentrale bestemmelser i vår lovgivning og vår ansvarsdeling, som er forskjellige fra tilsvarende i dansk kronviltforvaltning.

Grunneierne har eneretten til jakt, som i Danmark. Viltet er bestittelsesløst så lenge det lever. For jakt på alle våre hjorteviltarter, også rådyr, forutsettes arealkrav (se mer om det nedenfor). Både av den grunn, men også for en mer effektiv jaktutøvelse, er det vanlig at grunneierne slår sine eiendommer sammen i jaktlig sammenheng i det som kalles utmarkslag eller grunneierlag. Utmarkslagene har gjerne faste vedtekter for sitt samarbeid. I det minste må de ha utpekt en valdansvarlig som er kontaktperson med viltneemnda i kommunen. Det er grunneiersammenslutningen (benevnt vald i offentlige forskrifter) som søker om fellingstillatelse som er ansvarlig for betaling av fellingsavgift og rapportering af jaktresultatet. I mange tilfeller er det også aktuelt at de utarbeider egne driftsplaner og avskytningsavtaler.

I Norge har vi følgende offentlige viltforvaltningsorganer, og deres ansvar i hjortesammenheng er:

- **Miljøverndepartementet**, fremmer forslag til lovendringer når det er påkrevet, fremmer forslag til budsjetter til forvaltningsoppgaver, forskning og viltskadeerstatninger, samt fellingsavgifter som skal betales til Viltfondet for hver hjort som tillates felt. For tiden er den kr. 300,- for voksen hjort og kr. 180,- for årskalv.
- **Direktoratet for naturforvaltning** (Trondheim). Fastsetter jakttidene. Disse er i de viktigste hjortedistriktene 10.-25. september og 10. oktober - 15. november. Vi har ikke noe forbud mot jakt før soloppgang og etter solnadsang. Fastsetter krav om skyteprøve og anslagsenergi for de våpen som brukes. Krav til ettersøkshund, samt de generelle krav til søknad og tildeling av fellingstillatelse for hjort.

I nær tilknytning til direktoratet for naturforvaltning finnes den norske viltforskning, organisert som en stiftelse, NINA (Norsk Institutt for Naturforskning).
- **Fylkesmannen**. Her er kontorstedet og ansvarstilknytningen for våre viltforvaltningskonsulenter. Som en av sine oppgaver har de veiledning, samt avgjørelsesmyndighet i viltskadeerstatninger. De fastsetter også det minsteareal som skal legges til grunn ved tildeling af fellingstillatelse for hjort i den enkelte kommune.
- På **kommunenivå** har vi i de fleste tilfeller en viltneemnd på fem personer oppnevnt av kommunestyret. (Et system vi fikk ved vår jaktlov av 1951). Landbrukskontoret eller miljøkontoret har sekretariatet for viltneemnda. Det er en del endringer på gang når det gjelder krav til nemnda. Viltneemnda utsteder fellingstillatelse til det enkelte vald basert på areal.

Viltnemnda kan fravike gjeldende minsteareal i vedkommende kommune med + - 50% basert på vurderinger av viltbestandens størrelse, den skade hjorten forårsaker i distriktet og forventet avknytning. Fra distrikt til distrikt varierer de fastsatte minstearealene mellom 50 og 1500 ha. I de fleste hjorteområdene ligger minstearealene for en hjortefellingstillatelse på 100 ha skog.

- **Valdet**, som gjerne er et grunneierlag eller utmarkslag skal godkjennes av viltnemnda. Det er et krav at det er sammenhengende og at det er bekreftelse på at samtlige grunneiere har gitt sitt samtykke til å være med. Normalt er det bare skogsmark som regnes med i tellende areal, men viltnemnda kan også regne med annen mark som nyttes av hjorten. Med viltnemnder på kommunenivå har de gjerne god lokalkunnskap slik at det ikke er nødvendig med byråkratisk dokumentasjon. Valdene består også uendret i lange årrekker. 95-98% av aktuelt hjorteterreng i våre sentrale hjortekommuner er med i et eller annet vald, og kan så utnyttes til hjortejakt.
- **Avskyttingsprofil**. Foruten det samlede antall fellingstillatelser, som tildeles det enkelte vald etter areal, er det et krav om at kvoten skal spesifiseres på alder og kjønn. Dette kan enten skje ved en frivillig driftsplan og avskyttingsavtale foreslått fra grunneierne selv (noe som er det absolutt vanligste for elgjakt), eller ved et pålegg gitt i fellingstillatelsen fra viltnemndas side (noe som er vanligst for hjortejakten).

Fellingstillatelsen (kvoten) for det enkelte vald spesifiseres på årskalv, eldre handyr, eldre hundyr, og eventuelt et visst antall ettårs handyr og eventuelt et visst antall "frie dyr". Siden fellingsprosenten i de fleste hjortejaktkommuner ligger mellom 50 og 75% er den pålagte kvote et ikke alt for godt styringsverktøy for ønsket avskyttingsprofil.

- **Fellingsavgift** skal betales til Viltfondet for all hjort som tillates felt. Avgiften er kr. 300 for voksen hjort og kr. 180 for årskalv. Ca. 20% av innbetalt avgift går til erstatning for hjorteskadener på dyrket mark og for forebyggende tiltak mot hjorteskadener (hegning). Det betales ikke erstatning for skogskadener. Resten av midlerne går til viltforskning og lokal administrasjon (viltnemndene).
- **Rapportering**. Etter jakten sender hvert vald inn rapport over fellingsresultatet, fordelt på alder og kjønn. For å følge bestandsutviklingen samles det i utvalgte områder inn kjever og kjønnsorgan fra 500-1000 felte hjorte pr. år. Indirekte oppgaver over bestandsstørrelse og -utvikling får man også ved at det i enkelte distrikter foretas opptelling på dyrket mark om våren og ved at jegerne noterer hvor mange og hvilke kategorier dyr de ser hver dag under jakta.
- **Jakten** utøves for det alt vesentlige av lokale bygdejegere og grunneiere. Den lille andel av hjortejakt som leies ut skjer enten ved at enkelttillatelser leies ut eller at jaktfelter med tilhørende kvote leies ut for kortere eller lengre del av jakttiden. Leieprisen avtales enten som stykkpris pr. fellingstillatelse eller etter et to-prissystem med en fast forhåndsbetaling og etterbetaling etter avtalt kilopris for kjøttet. Trofepriser er ukjent.

Trafikkpåkjørt vilt er viltnemndas ansvar å ta hånd om. Inntekter av kjøttsalget går inn i Viltfondet.

Viltnemnda kan gi fellingstillatelse for hjort som gjør skade i frukt dyrkingsområder eller på dyrket mark. Det gis i dag noen ti-talls slike tillatelser.

Alle jegere og jaktlag plikter i dag å ha eller å ha gjort avtale om tilgang på kvalifisert ettersøkshund.

Vi har den underlige bestemmelse at jeger som skadeskyter hjort som går over på annet jaktterreng har rett (og også plikt) til å forfølge det ut den dagen det krysset jaktgrensen. Han beholder også hjorten som faller på annens grunn.

God hjorteforvaltning er et spørsmål om:

- tilstrekkelig kunnskap til å ta de rette beslutninger
- ansvar og myndighet på rett nivå til å treffe de samme beslutninger
- evne, vilje og motivasjon til å gjennomføre de samme beslutningene.

I dette regnestykket må det nok sies at det er både pluss og minus både for Norge og for Danmarks vedkommende i de forvaltningssystemene de to landene har valgt.

Hvorledes er afskydningen i norske kronvildtbestande, og hvorledes påvirker det sammensetningen i den levende bestand.

Afskytningen av hjort i Norge har de siste førti årene økt fra ca. 2.000 til 21.000 i 1997.

Frem til 1951 hadde vi et system med kort jakttid hvor det kunne skytes en hjort (en elg og et rådyr også) for hver matrikulerte landbrukseiendom. Avskytningen holdt da bestanden nede slik at det årlige jaktuttaket lå på noen hundre opp til to tusen dyr pr. år.

Fra 1952 fikk vi vårt nåværende fellingstillatelsesystem, men med forbud mot å skyte årskalv frem til 1963. Fra 1971 ble det anledning til å gi pålegg om fordeling på alder og kjønn. Dette ble imidlertid først tatt i bruk i noe omfang i 80 og 90-årene.

Vedlagte figurer viser utviklingen i afskytning i den norske hjortebestanden og fordelingen på alder og kjønn. Den siste publiserte statistikk for 1996 viste 18.043 skutte hjort, mens foreløpige tall for 1997 viser hele 21.000 skutte hjort.

En anbefalt og ønsket profil på avskytingen ut fra et kjøttavkastningssynspunkt er 20% årskalv, 20% eldre hanhjort og 20% eldre hundyr. Det er stadig en noe høy andel eldre handyr i avskytingen. Ved å se på alder- og kjønnsfordelingen i jaktuttaket er det vurdert at den levende hjortebestand som står bak et slikt jaktuttak må være på 100 til 120.000 hjort før jakttiden. Aldersfordelingen blant hanhjortene har ikke gått vesentlig ned de siste årene. Det er derfor grunn til å anta at det totale jaktuttaket kan økes ytterligere.

NINA (som kjører et eget overvåkningsprogram) og viltforvalteren ved fylkesmannsembetene kommer hvert år med råd til viltneemndene om hvilken kvote de bør tildele grunneiere neste jakt sesong. Med fellingsprosent på 50-75% er kvote og pålagt avskytningsprofil (benevnt rettet avskyting) et upresist styringsverktøy for optimal avskyting kommende år. Viktigere er hvilke dyr som går igjen etter jakten.

Ser man på jaktstatistikken de siste 40 årene, viser nedgangen rundt 1970 en overbeskatning først av handyr så i mangel av handyr blev det noen år felt mer enn 50% voksne hundyr. Nedgangen mellom 1986 og 1990 skyldes noen spesielt harde vintre med stor kalvedødlighet.

I overvåkningsprogrammet for hjort følger man også slaktevekten spesielt for smalhindene. I de sydlige hjortedistrikter og i de kystnære områder er det bare en liten del av de ett- og et halvt år gamle hindene som kommer i brunst. Det gir et stort utslag i brutto-tilveksten i bestanden. Det er svingninger fra år til annet i kropsstørrelse på dyrene avhengig av sommerbeitets kvalitet. Kaldt og tørt vær (relativt sett, husk Vestkysten i Norge har mange steder over 2000 millimeter årsnedbør) gir bedre beiter. Vinterens strenghet er mer avgjørende for overlevelse enn for kropsstørrelse. Tross den enorme økning i bestandstetthet for hjort på Vestlandet er det ikke registrert noen tetthetsavhengig vekt nedgang i den norske hjortebestanden.

Ved norsk hjorteforvaltning er det ikke noen målsetting verken fra jegerne eller grunneiernes side å optimere antallet trofehjorter i jaktuttaket: For den sosiale struktur i hjortebestandene og av (svært) langsiktige genetiske hensyn er det ønskelig at jakten ikke endrer alders- og kjønnsstrukturen alt for mye i forhold til en uberørt ikke jaktet bestand.

AFSKYDNING - LOKALFORVALTNING?

**Klitplantør Robert Vestergaard Olsen
Plantørboligen, V. Thorup
9690 Fjerritslev**

(Først vises et kort videoklip med en stor nordjysk kronhjort).

Den nordjyske kronvildthistorie begynder for alvor, da der i maj 1972 skydes en hjort i Tingskoven. Det fører til en totalfredning af kronvildt i Nordjylland. I februar 1976 får jeg udsat de første hinder. Det bliver en succeshistorie af de bedste. Efter 10 år er bestanden tæt ved 300 dyr, og jagten begynder. Der er ganske naturligt mange stærke hjorte, og der sættes ny danmarkskord for frilandshjorte, da der i november 1987 skydes en hjort på 212,5 point. Den var 10-12 år. Det svarer ganske til, at det er almindeligt kendt, at kronhjorte når deres maksimum omkring 12-års alderen.

Den korte nordjyske jagttid sammen med en fredning af mellemhjorte (6 og 8-endere) i statens klitplantager, bevirker, at der fortsat skydes mange flere store hjorte i Nordjylland end i det øvrige Jylland. Det står mig efterhånden klart, at de stærke hjorte bevirker en tidlig brunst først i september, og dermed tidlig fødte kalve, der opnår en god vægt inden næste vinter.

Der fødes omkring 1000 hjortekalve om året i Jylland syd for Limfjorden. Af dem bliver en meget stor del skudt inden de er rigtig fuldvoksne. Det svarer stort set til, at man planter egeskov og fælder det meste igen, når de har nået størrelsen til hegnspæle. Egeplanker til møbler er meget sjældne.

Fra bestande med en kontrolleret afskydning ved vi, at det er normalt, at omkring 150 af de 1000 handyr afskydes, efter at de har nået medaljestørrelse. Det vil med runde tal sige, at man med en ændret afskydning af det samme antal dyr kunne få tæt ved 150 flere store hjortetrofæer hvert år. Det er en meget betragtelig værdi, både når den gøres op i jagtlykke og i afskydningsværdi.

I mit arbejde for "JÆGER" med opgørelsen af kron- og dåvildtbestande i Danmark, støder jeg hos de mange kontaktpersoner på 3 hovedproblemer:

1. Det er problemet med at få etableret og/eller fastholde bestande af då- og kronvildt i egne, hvor der ikke findes et meget stort samlet revir, som er villig til at beskytte dem.
2. Det er problemet med små velbeliggende ejendomme, der skyder langt mere af bestanden end deres areal med rimelighed berettiger til.
3. Det er problemet med, at store hjorte er så sjældne, fordi alt for mange skynder sig at skyde et hvilket som helst handyr, før naboen får lejlighed til det.

Da vi i Danmark har gode stammer af både då- og kronvildt er det ærgerligt, at vi oplevelsesmæssigt (naturaftagelser af store hjorte) og trofæmæssigt får så lidt ud af det. At den lange jagttid især på hjortene, bærer en del af skylden, viser eksemplet fra Nordjylland.

Derfor kan jeg foreslå 2 forskellige løsninger:

Den første med en afkortet jagttid, især på hjortene, er kun en halv løsning, men den kan gennemføres alene med en ændring i bekendtgørelsen om jagttider.

Den anden tager grundlæggende fat om løsningen af de 3 opstillede problemer. Den kræver formentligt en tilføjelse i jagtloven, og den forudsætter, at vi er parate til en hel del nytænkning på området. Jeg vil behandle dåvildt og kronvildt under eet, da de to arter har stort set de samme bestandsproblemer.

FORSLAG:

A) ÆNDRET JAGTTID

Kron- og dåhjort: 16. september - 30. november
Kronhind, då og kalv: 1. november - 30. november

I områder (kommuner) uden faste bestande er kron- og dåvildt fredet.

eller:

B) LOKALE HJORTE LAV

1. Der fastsættes en landsdækkende kort jagttid, som gælder alle arealer, hvor ejeren ikke ønsker at være med i et lav-område. F.eks. 1. - 7. januar.
2. Der kan efter grundejernes ønske oprettes hjortelav. Et "lav-område" bør have en størrelse, så det naturligt omfatter en bestands "hjemmeområde"; 5.000 - 25.000 ha
3. For at få tildelt afskydning, kan ejere af mindre arealer danne grupper inden for lavets område.
4. Lavet vælger en bestyrelse ud af sin midte. Vildtkonsulenten er sekretær i lavet. Der betales et medlemskontingent til dækning af lavets omkostninger.
5. Bestyrelsen fastsætter områdets afskydning til antal, køn og alder og fordeler den til lavets medlemmer. Bestyrelsen kan også fastsætte andre regler for hjortejagten i området inden for jagtlovens rammer.
6. Der udstedes en bekendtgørelse om hjortelavenes virke, hvor også den maksimale jagttid fastlægges; 1. september - 31. januar.

Ad 1) Jagttiden bør være meget kort for at hindre, at for mange grundejere ser en fordel i at holde sig uden for fællesskabet om hjorteforvaltningen. Den bør også være så kort for at forhindre, at en enkelt stor dominerende ejendom ser en fordel ved at holde sig ude. Den meget korte generelle jagttid vil forhåbentligt bevirke, at nye bestande kan etablere sig rundt om i landet.

Ad 2) I bekendtgørelsen bør skitseres regler for lavsområdernes afgrænsning. Kun ejendomme eller dele af ejendomme, på hvilke dyrene jævnlige søger føde eller opholder sig, kan medtages i lavet. Indhegnede dyrehaver og øer med kun én ejer kan udgøre et lavsområde.

Ad 3) En sådan gruppe sidestilles med én ejendom, hvad angår tildeling af kvote og repræsentation i lavet. En gruppe skal som minimum bestå af sammenhængende arealer, der størrelsesmæssigt giver ret til afskydning af eet dyr.

Ad 4) Lavet virker som "andre foreninger" m.h.t. generalforsamling og valg af bestyrelse og formand. En grundejer kan vælge at lade sig repræsentere ved en jagtlejer eller funktionær.

Det bør undersøges, om der ud af jagttegsmidlerne kan ydes tilskud til lavenes virke. Lavene kan beslutte at betale erstatning for vildtskader til særligt plagede ejendomme.

Ad 5) Det bør i "hjortebekendtgørelsen" anføres, at der skal sigtes mod en bestand, hvor der er en naturlig fordeling af aldre og køn.

Det må forventes, at det bliver særligt vanskeligt at fordele afskydningen af de store hjorte. Et eksempel på, hvordan det kan gøres:

På 10.000 ha skal afskydes 10 store hjorte pr. år;
1 ejendom på 1.000 ha får 1 hjort hvert år
1 ejendom på 500 ha får 1 hjort hvert andet år.
1 ejendom på 100 ha får 1 hjort hvert 10. år.

Bestyrelsen bestemmer, om det skal være tilladt, at grupper eller ejendomme indbyrdes låner kvoter af hinanden. Bestyrelsen fastsætter regler, der sikrer, at kvoter og andre fastsatte regler overholdes, og kan ved grove overtrædelser udelukke ejendomme fra lavet. Bestyrelsen kan ikke fastsætte regler, der begrænser de generelle regler for jagtudøvelse, som er fastsat i "jagtloven", som f.eks. på hvilken måde, den enkelte ejendom vil udøve sin jagt.

Ad 6) Den første bekendtgørelse bør ikke være alt for detaljeret. Bestyrelserne skal have lov at virke og afprøve modeller. Er der mangler, bør de rettes efter et par prøveår. Det vil med lokalforvaltningen være lidt mere nærliggende at give dispensationer til f.eks. skumringsjagt i tilfælde af alvorlige markskader, idet den pågældende ejendom i et sådant tilfælde bruger af sin egen kvote.

DISKUSSION:

Det tilstræbtes, at debatten foregik under hovedpunkterne "Forvaltning", "Afskydning" og "Skader på land- og skovbrug". I referatet af debatten er indlæggene placeret under det relevante hovedpunkt og dermed ikke nødvendigvis den rækkefølge, de blev præsenteret i. Der er desuden sket en redigering, så gentagelser er udeladt og de enkelte indlæg ikke nødvendigvis står i ordret form.

Forvaltning

K.G.H. Hillingsø, Forsvarsministeriets jagtbestyrer:

Efterlyste en overordnet debat og en samlet forvaltningsplan for kronvildtet i Danmark. Fandt det vigtigt, at vi fastsætter en klar målsætning. I debatten bør indgå forhold vedrørende pleje af bestanden (hegnede områder), afskydning i relation bestandssammensætning, trofæstørrelser osv. Samtidig er det vigtigt, at der i forbindelse med fastlæggelse af forvaltningen er en demokratisk proces.

Vagn Damgård, Trend:

Informerede om situationen på Trend. Var imod forslaget om kvotejagt. Har i sit område et godt forhold til nabojægerne.

Anton Linnet, Thy Statsskovdistrikt:

Mente, at en stor kronvildtbestand kræver et godt forhold mellem kronvildtdistrikterne og omkringliggende lokale landbrug. Var bekymret for et kvotejagtsystem, der pålagde vildtkonsulenterne et betydeligt administrativt arbejde.

K.G.H. Hillingsø, Forsvarsministeriets jagtbestyrer:

Påpegede, at mange store hjorte kræver et styret og dermed kompliceret system. Midlet kan være et "laug-system" og ændrede jagttider.

Poul Kjelgaard, Meilgaard:

Foreslog at tackle problemet med at "stoppe de sorte huller" - altså de steder, hvor man på små arealer skyder alt, hvad der kommer for - på følgende måde : - De dårlige jægere skal udstilles i lokalsamfundet. Man ved jo godt, hvem de er . Mob dem ! Alle ved - inklusive dem selv - at det er noget skidt, de laver. Hvorfor så ikke mobbe dem? Meilgaard har haft en stor bestand siden urtiden. Arealbegrænsning ønskeligt (§ 18) Umuligt via frivillighed. Jagtlovsstof.

Hans Melgaard, Frøstrup:

Påpegede, at de i relation til størrelsen af jagtarealet også er et sikkerhedsmæssigt spørgsmål, idet et sikkert kuglefang kræver et vist areal.

Peter Have, Nordjyllands statsskovdistrikt:

Mente, at der må være lige forhold for alle både i kerneområder og de omkringliggende fourageringsområder. Advarede desuden imod forvaltningsformer, der gavner kerneområderne ensidigt, idet dette kan skabe misundelse vil give svag og dårlig forvaltning.

Beskrev fra sit område, at der er en god dialog med naboer, hvilket kræver et godt samarbejde over grænserne, bl.a. inviteres naboer med på jagterne. Havde desuden erfaring med, at et reservat på et privat område samt særlig regler for afskydning har været gennemført i enighed blandt parterne.

Poul Kjelgaard, Meilgaard:

Berettede tilsvarende fra Meilgaard, hvor man har haft succes med lokalaftaler. Henviste til, at den lokale aftale om fredning af dåvildt en årrække - en aftale hvori 85 % af nabo-lodsejere deltager.

Mente desuden, at Jægerforbundet har et stort ansvar med hensyn til at uddanne jægerne og få dem til holde justits i egne rækker.

Sander Markus, Knebel:

Foreslog at frede hjorten hvert 2. eller 3. år.

Per Kiel Andersen, Thisted:

Var ked af anvendelse af ordet "hegnsskytte", der har en odiøs klang. Det er ofte naboerne til de store distrikter, der ernærer kornvildtet og på denne måde lægger arealer til.

Briand Petersen, Feldborg:

Fortalte, at de i sidste sæson var skudt 20 store, gamle hjorte på nabodistrikterne, blandt andet havde 1 lodsejer skudt 4 hjorte. Var ikke fortalende for en forvaltning med kvoter og lokale hjortelaug, men gik ind for en regulering af jagttiden i stedet. Mentede også, at der i problematikken ligger en stor opgave for Danmarks Jægerforbund i relation til holdningsbearbejdning af medlemmer med hensyn til anskydning og etik. Anbefalede desuden, at der kommer en mere offentlig diskussion af problemet, og at jagtpolitik drøftes på møder med jagtforening og lodsejere, samt at selvjustitsen øges.

Elisabeth Svendsen, Lindenberg:

Var imod kvotejagt og ønskede desuden ikke septemberjagten fjernet. Selektiv afskydning lettest i brunsttiden, det er det eneste tidspunkt, hvor man har mulighed for at se de store hjorte. Var derfor imod ændring af jagttiden. Mentede, at der fortsat er store hjorte bl.a. i Rold skov.

Carsten Riis, DMU:

Gik personlige ind for en forvaltning, der indeholder kvotejagt. Kun hermed kan der opnås optimale vilkår. Mentede desuden, at krovildtet kun kunne spredes tilfredsstillende, hvis jagttiden afkortes til 1-2 uger. Så desuden skadeproblematikken som et væsentligt område, og der bør ikke gennem opkoncentrering af bestanden fremprovokeres yderligere skadeeffekter.

Lars Møller Nielsen, Dansk Skovforening:

Konkluderede, at det var et klart problem, at nogen høster for meget. En kortere jagttid vil skabe et endnu større problem. Flere restriktioner vil skabe mere forstyrrelse i den kortere jagttid og føre til mere uro og dårlig moral blandt jægerne. Mentede i øvrigt, at en lang jagttid kræver større grad af selvforvaltning. Anbefalede indførelse af arealstørrelses-afhængig afskydning for at befordre lokalt samarbejde.

Johs. Bastrup, Ikast:

Anbefalede det initiativ, som Briand beskrev for Feldborg og efterlyste erfaringer fra tilsvarende modeller.

Bent Junker Hansen, Haderslev Statsskovdistrikt:

Oplyste, at der i hans distrikt har været møder i 2 områder. Her har det ikke været muligt at skabe enighed om en afskydningspolitik.

Ole Knudsen, Oksbøl:

Fandt det svært at opnå kontakt til lokale jagtforeninger. Kunne i øvrigt gå ind for en forvaltning, der indeholder et kvotesystem og bygger på "hjortelav".

S.S. Jacobsen, Borris Skydeterræn:

Oplyste, at man på Borris inviterer de naboer, der rammes hårdest af markskader, på en årlig jagt. Havde sympati for et kvotesystem administreret af "hjortelav", men mente ikke, dette ville være attraktivt for naboerne i Borris-området. Forudså i øvrigt, at jagtlejen vil reduceres væsentligt for følge af et sådant system.

Ole Klitgård, Åbenrå statsskovdistrikt:

Glædede sig over de mange gode erfaringer, som kom frem på mødet, og ville på dette grundlag starte en dialog med naboer i Frøslev området.

Karsten Gasseholm, Skov- og Naturstyrelsen:

“Model Vestergård” intentionerne er rigtig gode. Fandt dog umiddelbart, at modellen var for bureaukratisk et apparat at sætte i gang, og at resultaterne næppe ville stå mål med indsatsen.

Eigil Eybye, Danmarks Jægerforbund:

Fandt det politisk vigtigt at tage hensyn til markskaderne. Mente desuden, at den gældende forvaltning fungerer godt.

Bo Holst-Jørgensen, Ulborg statsskovdistrikt:

Redegjorde for strategier i sit område, hvor der afholdes brugermøder med jægere og lodsejere, ekskursioner i området og sker påvirkning af naboer og jagtforeninger via information og paroler. Naboer og lokale jagtforeninger påvirkes fra distriktets side vedr. jagtpolitik og moral, og der sker også påvirkning via dagjagter. Nævnte desuden, at der har været holdt stormøde med Danmarks Jægerforbund, lodsejere og distriktet, hvilket har haft en positiv effekt. Lignende arrangementet forventes i fremtiden. Slog også på, at selvjustits blandt jægerne fremmes.

Lars Gleerup, Landbocentret Følle:

Anbefalede konsekvensanalyse, der også omfattede omkostninger ved det valg man tager. “Hvis man vil ha’ kronvildt, må man også betale”.

Ivar Høst, Buderupholm Statsskovdistrikt:

Appellerede til, at den nuværende kronvildtbestand får bedre muligheder for at spredes fra etablerede distrikter, hvilket kan ske gennem mindsket jagttryk bl.a. igennem lokale fredning, hvor jagttrykket p.t. er for højt.

Robert Vestergaard Olsen, Klitplantør:

Understregede, at hans foredrag skulle ses som et debatoplæg. Så gerne en langt brede diskussion, men fandt det vigtigt, at kronvildtet får større udbredelse, og at bestandssammensætning og forbedres.

Norbert Ravnsbæk, Danmarks Jægerforbund:

Støttede systemet med kerneområder, der bør have fuld opbakning. Understregede, at Danmarks Jægerforbund ikke ønsker licensjagt. Var i øvrigt imod indskrænkninger i jagttiden, og fandt vigtigt, at man i stedet fremmede den lokale dialog om kronvildtforvaltningen.

Afskydning

Poul Kjølgaard, Meilgaard:

Stillede spørgsmålet: Vil vi have kød eller trofæ, og mente selv, at man ved at skyde de voksne dyr kan få begge dele. Mente i øvrigt, at definitionen på en jagtbar hjort er, at den er 10-ender.

Anton Linnet, Thy Statsskovdistrikt:

Fandt, at man ved fornuftig afskydning i kerneområder kan opretholde rimelige bestandsvilkår. Anbefalede i øvrigt, at man ved jagttilrettelæggelse kan have som parole, at den enkelte jæger kun “må skyde hjort, der er større end hjorte, han tidligere har skudt”.

K.G.H. Hillingsø, Forsvarsministeriets jagtbestyrer:

Nævnte, at selektiv afskydning fungerer bedst i brunsttiden. Oplyste, at der på Oksbøl ikke skydes spidshjorte, men at man tilstræber at afvente, at hjortene opnår størrelse af 6-8- ender.

Per Leth, Fusingø Statsskovdistrikt:

Ingen mulighed for at lave en fuldstændig optælling. Man ved alt for lidt om antal, fordeling m.v. til at styre en afskydning.

S.A. Nielsen, Kompedal:

Var bekymret for, at for mange hjorte af en bestemt aldersgruppe bortskydes - og stillede spørgsmål om, hvorvidt dette genetisk er forsvarligt.

Vidar Holthe, Norges Skogeierforbund:

Delte ikke denne bekymring, bl.a. med henvisning til, at de genetiske forhold i ligeså høj grad er et spørgsmål om hinderne. En vigtig faktor er en korrekt alderssammensætning blandt hundyrene. Nævnte desuden, at hård afskydning af unge hjorte kan give store hjorte senere.

Per Leth, Fussingø Statskovdistrikt:

Støttede dette og påpegede, at hundyr også bør skydes selektivt, men at dette ofte er sværere end ved afskydning af hjorte.

Tage Espersen, Thisted:

Spurgte hvorfor der ikke på Oksbøl er mange flere store hjorte. Mente ikke dette harmonerer med indlæg tidligere på dagen.

Jørgen Hauskov Kristiansen, Oksbøl

Påpegede, at man også i Oksbøl-området har visse problemer med hårdhændet afskydning af navnlig hjorte i rudler "på kanterne" af distriktet.

K.G.H. Hillingsø, Forsvarsministeriets jagtbestyrer:

Tilføjede, at man i Oksbøl ikke har gået bevidst efter en fordeling med mange store hjorte - som f.eks. i Jægersborg.

Robert Vestergaard Olsen, Klitplantør:

Påpegede, at der nord for Limfjorden ikke er jagt på hjort i januar og september - når de er i rudler. Heri ligger én af årsagerne til de store hjorte. Fandt, at jagttiden i Oksbøl er uhensigtsmæssig, og at de store hjorte blandt andet derfor er i tilbagegang i disse områder.

K.G.H. Hillingsø og Robert Vestergaard Olsen:

Var enige om, at selektiv udvælgelse var svært at praktisere på drivjagt.

Per Leth, Fussingø Statskovdistrikt:

Fandt ikke jagttiden altafgørende for bestandens størrelse, men henviste til bl.a. fødemulighederne som et væsentligt element. Mente dog, at fredningen i Nordjylland har været en vigtig årsag til kronvildtets fremgang og antallet af store hjorte nord for Limfjorden.

Robert Vestergaard Olsen, Klitplantør:

Var af den opfattelse, at der herhjemme er gode fødebetingelser overalt, og at alderen anses for den væsentligste faktor for at få en stor hjort. Anslår, at en hjort på 5 år normalt vil have en gevirvægt på over 5 kg.

Per Kiel Andersen, Thisted:

Påpegede, at staten i forbindelse med jagtudlejning selv kontrollerer afskydningen af hjorte.

Skade på land- og skovbrug**Lars Møller Nielsen, Dansk Skovforening:**

Savnede repræsentation fra "den grønne side" i Vildtforvaltningsrådet i forbindelse med symposiet. Orienterede om Vildtforvaltningsrådet nedsættelse af et underudvalg, hvor Lars Møller Nielsen, repræsentant for Dansk Skovforening, var udpeget som formand. Udvalgets opgave er at undersøge markskade-problematikken og derefter redegøre for løsningsmuligheder overfor rådet. Udvalget har repræsentanter fra

Dansk Familielandbrug, Landboforeningerne, Danmarks Naturfredningsforening, Skovforeningen, Skov- og Naturstyrelsen og Danmarks Jægerforbund. Reservatsektionen fungerer som sekretariat. Der kan efter behov trækkes på eksperter, både fra ind- og udland. Efterlyste meninger og forslag fra forsamlingen. Sådanne kan evt. sendes til Reservatsektionen eller Lars Møller Nielsen. Påpegede, at det ikke var udvalgets opgave at finde midler til erstatninger. De arter, som "trænger sig på", vil blive debatteret.

Vagn Olesen, lodsejer:

Hilste ovennævnte initiativ velkommen. Lodsejerne har store skader på landbrugsafgrøder. Har selv givet op i forsøg på at få erstatning. Fandt reglerne ubrugelige. Landmænd tvinges til at lægge afgrøder om. F.eks. opgiver man i mange kronvildtområder afgrøder som raps, ærter og roer. Foreslog, at der etableres afgrøder af ovennævnte art inde i skovene, så dyrene blev der.

Jørgen Fog, VF-skolen:

Påpegede, at landbruget i relation til vildtskader bør tage højde for hvilke vildtføremønstre, der findes på arealet, og undgå vildtartens "livretter". Anbefalede udvalget under Vildtforvaltningsrådet at tage afværgeforanstaltninger op til debat - der er klart behov for mere viden på området.

K.G.H. Hillingsø, Forsvarsministeriets jagtbestyrer:

Orienterede om, at forsvarsministeriet udbetaler erstatninger ved markskader, som forsvaret forvolder ved øvelser. Hvis man ønsker en øget bestand af kronvildt, og markskaderne derved stiger, må man også yde en øget erstatning til lodsejere. Mentte ikke, at vildt- og jagtinteressernes side kan forlange, at lodsejere skal ændre afgrødesammensætningen fundamentalt på grund af risikoen for vildtskader.

Alan Lunde, Hjerm/Gening Herreders Landboforening:

Påpegede, at det er svært at ændre sin afgrødefordeling specielt i kronvildt-potentielle områder, da de fleste landmænd holder kvæg som fysiologisk ligner kronvildt. De såkaldte supergrønne afgrøder er desværre også kronvildtets "livret". Landmanden er i forvejen presset af mange regler, kontrol med produktionen, jordtilliggende, nitrat-direktiver mv. Tilbød, at bidrage til udvalgsarbejdet. Fandt de nuværende ordninger om erstatning forældede og utidssvarende. Efterlyste en mere værdig behandling af landmanden kombineret med mere lokalt samarbejde.

Hans Kristensen, Skals:

Udtrykte bekymring for en generel forøgelse af kronvildtbestanden, da der hermed uvægerlig vil opstå flere markskadeproblemer med efterfølgende krav om erstatning. Fandt at erstatning for vildtskader er "skruden uden ende". Der kræves her en overordnet diskussion af, hvor mange og hvilke vildtarter, der kan gives erstatning for.

Niels P. Nielsen, Fiilsø:

Havde dårlige erfaringer med ansøgninger om erstatning. Stillede spørgsmål ved, om Skov- og Naturstyrelsen er villig til at betale, hvis der ønskes en større bestand. Mentte ikke, at den størst mulige bestand er den bedste bestand. Anbefalede at bruge brakmarkerne som attraktive vildtagre i god gødningstilstand, men efterlyste støtte hertil. Orienterede om, at Fiilsø i 1997 havde et tab på ca. 100.000 kr. på vårbyg som følge af kronvildt. Påpegede, at jagtlejens størrelse ikke er ligefrem proportional med tætheden af vildt.

Karsten Gasseholm, Skov- og Naturstyrelsen:

Advarede mod at foregribe udvalgets arbejde. Påpegede, at ingen ejer vildtet, før det er dødt! Man må som udgangspunkt affinde sig med vildt og de skader, der forvoldes. Udtrykte begejstring for udvalgsarbejdet under Vildtforvaltningsrådet og ser frem til oplæg herfra.

Henrik Thorlacius-Ussing, Lindenborg:

Opfattede kronvildt - i kronvildtdistrikterne - som betydeligste skadevolder. Rejste spørgsmålet, om det også kan komme på tale at betale erstatning for kronvildt-skader i skovbruget. Fandt det desuden vigtigt, at der lægges en klar strategi. Anbefalede, at problemet ses i relation til tilskud til skovrejsning og de mange tilskud

vedrørende forvaltning af det åbne land. Fandt de gældende forbud mod etablering af vildtagre i skovrejsningsområder og på arealer, der med skovrejsningsstøtte har status som ubevoksede arealer, urimelige, og mente at Skov- og Naturstyrelsen i denne forbindelse har begået en fejl.

Lars Møller Nielsen, Dansk Skovforening:

Var af den klare opfattelse, at vildtet skal opfattes som en naturlig del af skoven. Mener derfor, at erstatning til skovbruget næppe kommer på tale.

Norbert Ravnsbæk, Danmarks Jægerforbund:

Gav tilsagn om Danmarks Jægerforbunds positive deltagelse i dialog om forvaltning inklusive vildtskader.

Robert Vestergaard Olsen, klitplantør:

Påpegede, at store hjorte giver en stor økonomisk gevinst, der kan ses om modvægt mod tab ved vildtskader.

Alan Lunde, Hjerm-Ginding Herreders Landboforening:

Udtrykte stor tilfredshed med Vidar Holthes indlæg. I Danmark føler landmændene sig isolerede, og ofte er der et meget tæt interessefællesskab mellem jægerne og myndighederne. Efterlyste holdningsændring og ønskede en bredere og bedre dialog.

Bo Holst Jørgensen, Ulborg statsskovdistrikt:

Henviste igen til strategien for Ulborg. Gav tilsagn om at deltage i dialog med landbruget. Påpegede, at de generelle retningslinier for udbetaling af markskadeerstatning indtil videre ligger fast. Måske vil erstatningsordninger gribe om sig, og man må i denne forbindelse gøre sig klart, at der er tale om skatteydernes penge.

PROGRAM

Symposium om forvaltning af kronvildt

VILDTFORVALTNINGSSKOLEN, KALØ, den 21. november 1997

- Kl. 08.30 - 09.00** **Ankomst, registrering, betaling.**
- Kl. 09.00 Velkomst v/ Jørgen Fog.
- 1.** Nuværende forvaltning samt lovgivning
v/ Per Leth Sørensen, Fussingø Statsskovdistrikt (10 min.).
 - 2.** Kronvildtreservat ved Oksbøl - administration, jagtudlejning med restriktioner, betandssvingninger
v/ Jørgen Hauskov Kristiansen (25 min.).
 - 3.** Kronvildt på Borris Skydeterræn
v/ S.S. Jacobsen, Borrislejren (10 min).
 - 4.** Skader i skovbruget
v/ Claus Hefting, Løvenholm Skovdistrikt (15 min).
- Kl. 10.30 - 11.00 Kaffepause.
- 5.** Skader i landbruget
v/ Allan Lunde, Hjerm/Gening Herreders Landboforening (15 min).
 - 6.** Bestandsstørrelse og udbytte
v/ Per Leth Sørensen, Fussingø Statsskovdistrikt (10 min).
 - 7.** Dagjagtudlejning på kronvildt og jagtpolitik på Ulborg Statsskovdistrikt
v/ Bo Holst Jørgensen, Ulborg Statsskovdistrikt (20 min).
- Kl. 12.00 - 13.00 Frokost.
- 8.** Jagtinteresser udenfor kerneområderne
v/ Norbert Ravnsbæk, Danmarks Jægerforbund, Ringkøbing Amt (10 min).
 - 9.** Norske relationer,

v/ Vidar Holthe, Norges Skogeierforbund. (2 x 20 min.)

1. Hvilken styring har offentlige myndigheder med kronvildtafskydningen på amt- og kommuneniveau (det kommunale vildtnævn afgør den enkelte jagtsammenslutnings kvote, fordelt på alder og køn) (20 min.).

2. Hvorledes er afskydningen i norske kronvildtbestande, og hvorledes påvirker det sammensætningen i den levende bestand (totalafskydning ca. 18.000 sidste år) (20 min).

10. Afskydning - lokalforvaltning ?

v/ Robert Vestergaard Olsen, Vester Thorup (30 min.).

Kl. ca. 15.00

Kaffepause.

11. Dialog med forsamlingen/paneldiskussion

v/ Niels Kanstrup, Danmark Jægerforbund.

Kl. 17.00

Afslutning.

Ordfører: Niels Kanstrup.

Deltagerliste

K.E. Albrektsen,	Forsvarsministeriets Jagtbestyrers sekretariat
Per Kiel Andersen,	Thisted
Jørgen Andersen,	Oksbøl Statsskovdistrikt
Børge Andersen,	Oksbøllejren
Per Andersen,	Nordjyllands Amt
N.P. Kiholm Andersen,	Middelfart Kommunes Skovdistrikt
Johannes Bastrup Jørgensen,	Ikast
Bent Bech-Larsen,	Danmarks Jægerforbund
Hans Borglykke,	Han Herred Statsskovdistrikt
Flemming Bro,	Herning
Lars Bruun Hansen,	Palsgaard Statsskovdistrikt
Carsten Chrillesen,	Jægersborg Statsskovdistrikt
K Jan K. Christensen,	Buderupholm Statsskovdistrikt
Torben Christiansen,	Jægersborg Skovdistrikt
Jens Peter Clausen,	Buderupholm Statsskovdistrikt
Jens Chr. Dahl,	Løvenholm Gods
V. Damgaard-Hansen,	Trend Skov
Ole Daugaard-Petersen,	Oksbøl Statsskovdistrikt
Jeppe Ebdrup,	Lindet Statsskovdistrikt
Torben Egholm,	Ribe Amts Familielandbrug
Hans Jørgen Ellemand,	Haderslev Statsskovdistrikt
Jimmi Enevoldsen,	Wefri A/S
Tage Espersen,	Danmarks Jægerforbund,
Eigil Eybye,	Danmarks Jægerforbund
Karsten Gasseholm,	Skov- og Naturstyrelsen, Handelskontoret
Lars Skou Gleerup,	Djursland Landboforening
Hans Bjarne Hansen	Jyllandsposten
Steen Bjarke Hansen,	Skov- og Naturstyrelsen, Handelskontoret
Mogens Sonne Hansen,	Han Herred Statsskovdistrikt
Peter Have,	Nordjylland Statsskovdistrikt
K.G.H. Hillingsø,	Forsvarsministeriets Jagtbestyrer
Ole Hindsig,	Danmarks Jægerforbund
Per Hyttel,	Han Herred Statsskovdistrikt
Ivar Høst,	Buderupholm Statsskovdistrikt
Peter Aarup Iversen,	Oksbøl Statsskovdistrikt
Ole Jacobsgaard,	Løvenholm Gods.
Lars Peter Jakobsen,	Buderupholm Statsskovdistrikt
Jens Henrik Jakobsen,	Ulborg Statsskovdistrikt
Hans Jensen,	Palsgaard Statsskovdistrikt
Bent Junker-Hansen,	Haderslev Statsskovdistrikt
Poul Kjelgaard,	Meilgaard
Ole Klitgaard,	Aabenraa Statsskovdistrikt
Kim Klitsgaard,	Oksbøl Statsskovdistrikt
Ole Knudsen,	Oksbøl Statsskovdistrikt
Knud Knudsen,	Danmarks Jægerforbund
Vagn Kristensen,	Ulborg Statsskovdistrikt
Henrik Schjødt Kristensen,	Thy Statsskovdistrikt
Hans Kristensen,	Skals
Per Kynde,	Thy Statsskovdistrikt
Jørgen Langhoff,	Fredensborg
Erik Larsen-Ledet,	Aabybro
Peter Lassen,	Jægersborg Statsskovdistrikt
Gunnar Lauritsen,	Meilgaard
Niels Laustsen,	Farsø
Anton Linnet,	Thy Statsskovdistrikt
Ivan Lund,	Aabenraa Statsskovdistrikt

Mads Lundhøj,
Sandor Markus,
Hans Melgaard,
Jens Erik Nielsen,
Niels Hede Nielsen,
Niels Peter Nielsen,
Lars Møller Nielsen,
S.A. Nielsen,
Ole Noe,
Svend Norup,
Leif Ahlmann Olesen,
Vagn Olesen,
Pia Lundgaard Pedersen,
Erik Meyer Pedersen,
Kurt B. Pedersen,
Frode Pedersen,
J.C. Briand Petersen,
R.K. Rasmussen,
Carl Heinrich Schimmelmann,
Poul Schmidt-Sørensen,
Sofie Amaliegaard Skovdistrikt,
Erik Skriver,
Jan Skriver,
Claus Sloth,
Jørgen Smed,
Max Steinar,
Elisabeth Svendsen,
Vagn Søgaard Larsen,
Peter Søland,
Steen Sørensen
Henrik Lykke Sørensen,
Niels Terp-Hansen,
Henrik Thorlacius-Ussing,
Thorkild Tingleff,
Ole Toft,
Peer Toustrup,
Jens Vinge,
Niels Worm,
Anders Wulff,

Lemvig
Knebel
Frøstrup
Buderupholm Statsskovdistrikt
Horsens.
Fiilsø
Dansk Skovforening
Feldborg Statsskovdistrikt
Hedehusene.
Jægerborg Statsskovdistrikt
Klosterheden Statsskovdistrikt
De Danske Landboforeninger
Reservatsektionen
Palsgård Statsskovdistrikt
Danmarks Jægerforbund
Rye Nørskov
Feldborg Statsskovdistrikt
Han Herred Statsskovdistrikt
Lindenberg Gods
Ulborg Statsskovdistrikt
Hornslet
Skaføgård Gods
Aalborg Stiftstidende
Aabenraa Statsskovdistrikt
De Danske Landboforeninger
JÆGER
Lindenberg Gods
Hedeselskabet, Skovdistrikt Øst
Kronborg Statsskovdistrikt
Aalborg Stiftstidende.
Reservatsektionen
Hornslet
Lindenberg Gods
Lindet Statsskovdistrikt
De Danske Landboforeninger
Ry
Nordjyllands Amt
Tisville Statsskovdistrikt.
Feldborg Statsskovdistrikt